

Повышение эффективности методов регулирования стратегического развития машиностроительных предприятий Украины будет способствовать более полной реализации ее основополагающих функций: содействию формирования конкурентной среды; осуществлению прорыва по многим направлениям научно-технического прогресса; решению проблем занятости; приданию рыночной экономики необходимой гибкости; смягчению социального напряжения.

С целью принятия эффективных решений в области управления стратегическим развитием машиностроительных предприятий необходимо системно и целенаправленно отслеживать состояние информационного поля, включая такие его основные направления, как анализ развития экономики; диагностика финансового состояния предприятия; оценка эффективности инвестирования.

Вышесказанное представлено схематично на рис. 2.

Выводы. Концепция управления стратегическим развитием машиностроительных предприятий, представляя в своей совокупности блок-компонентов (предпосылки, цель, задачи, принципы и механизмы управления стратегическим развитием предприятия) единую целостную систему, обеспечивает тем самым достижение эффекта синергии в решении задач повышения деловой активности субъектов хозяйствования. Разработанная концепция позволяет реализовать наиболее оптимальные направления стратегического развития машиностроительных предприятий при формировании их конкурентных преимуществ с учетом интересов других участников рынка:

- эффективное управление операционной деятельностью;
- эффективная стратегия управления реструктуризацией машиностроительного предприятия;
- оптимальная инновационно-инвестиционная политика стратегического развития машиностроительных предприятий.

Управление стратегическим развитием по указанным направлениям позволит улучшить условия предпринимательской деятельности машиностроительных предприятий, поскольку эффективное управление операционной деятельностью машиностроительных предприятий предусматривает своевременное выявление проблемы, связанной с ассортиментом выпускаемых изделий. Решение этой проблемы возможно в рамках эффективной стратегии управления реструктуризацией машиностроительного предприятия, которая базируется на анализе жизненного цикла машиностроительной продукции с целью предупредительной замены морально устаревших ее видов. И конкретный вопрос об обновлении ассортимента выпускаемой решается в рамках оптимальной инновационно-инвестиционной политики стратегического развития машиностроительных предприятий.

Литература

1. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия / И. Ансофф. – СПб. : Изд-во "Питер Ком", 1999. – 416 с.
2. Минцберг Г. Стратегический процесс: концепции, проблемы, решения / Г. Минцберг, Дж.Б. Куинн, С. Гошал. – СПб. : Изд-во "Питер", 2001. – 684 с.
3. Quinn J.B. Strategies for change: logistical instrumentalism / J.B. Quinn. – Homewood, IL, Dow-Jones-Irwin, 1980. – 234 p.
4. Хасси Д. Стратегия и планирование: Путеводитель менеджмента : пер. с англ. / Д. Хасси. – СПб. : Изд-во "Питер", 2001. – 378 с.

5. Certo S. Strategic management: concepts and applications / S. Certo, P. Peter. – Irwin. – USA. – 1994. – 198 p.
6. Томпсон А.А. Стратегический менеджмент: Концепции и ситуации для анализа : пер. с англ. / А.А. Томпсон, А. Дж. Стрикленд. – М. : Изд-во "Вильямс", 2003. – 924 с.
7. Тренев Н.Н. Стратегическое управление / Н.Н. Тренев. – М. : Изд-во "Приор", 2000. – 279 с.
8. Шершньова З.Є. Стратегічне управління : підручник / З.Є. Шершньова. – К. : Вид-во КНЕУ, 2004. – 699 с.
9. Володькина М.В. Стратегический менеджмент : учебн. пособ. / М.В. Володькина. – К. : Изд-во "Знання-Прес", 2002. – 149 с.
10. Ревенко О.В. Стратегічне управління розвитком підприємства : дис. ... канд. екон. наук / О.В. Ревенко. – Харків, 2006. – 153 с.
11. Пастухова В.В. Стратегічне управління підприємством в умовах нестабільності зовнішнього середовища : дис. ... д-ра екон. наук / Київський національний торговельно-економічний університет / В.В. Пастухова. – К., 2003. – 420 с.
12. Кіндрацька Г.І. Стратегічний менеджмент : навч. посібн. / Г.І. Кіндрацька. – К. : Вид-во "Знання", 2006. – 366 с.

Сердюк В.М. Концепція управління стратегічним розвитком машинобудівних підприємств

Розроблено концепцію управління стратегічним розвитком машинобудівних підприємств, що представляє у своїй сукупності блоків-компонентів єдину цілісну систему, яка забезпечує досягнення ефекту синергії в рішенні задач підвищення ділової активності суб'єктів господарювання.

Ключові слова: концепція управління, стратегічний розвиток, машинобудівне підприємство.

Serduik V.N. The concept of strategic development engineering enterprises

The concept of strategic development of the machine-building enterprises, which is in its entirety block components a single integrated system that achieves synergy in solving problems of increasing economic activity entities.

Keywords: concept of management, strategic development, engineering enterprise.

УДК 336.71(477):330.35-047.44

Доц. В.В. Волкова, канд. екон. наук –
Донецький НУ

ЕКОНОМІЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ КАПІТАЛІЗАЦІЇ БАНКІВ УКРАЇНИ

Визначено низьку потужність українського банківського сектору. Проведено аналіз капіталу банківської системи в розрізі груп банків. Наведено позитивні та негативні наслідки присутності іноземних банків на українському ринку. Визначено рівень капіталізації банків з позицій макро- та мікроекономічного підходів. Проаналізовано динаміку і якість активів банків України.

Ключові слова: власний капітал, капіталізація банківської системи, іноземний капітал, активи банку, рівень капіталізації банків.

Постановка проблеми. Банківська система є органічною складовою економічної системи, відображаючи її мету, принципи розвитку, загальну ідеологію економічних відносин. Разом із тим діяльність банків впливає на темпи й масштаби суспільного виробництва та споживання, можливості інтеграції країни у світове економічне співтовариство, забезпечення конкурентоспроможності продукції вітчизняних виробників на зовнішніх ринках. Усе це вказує на необхідність створення умов для формування конкурентоспроможного українського банківського сектору, здатного розвиватися на власній основі, бути ефективним інструментом

забезпечення економічного росту. У цьому зв'язку одним зі складових цих умов є забезпечення достатнього рівня капіталізації банків країни, оскільки від цього багато в чому залежать їхні можливості інвестувати виробничу сферу, брати участь у структурній перебудові економіки. Звідси потреба в управлінні капіталізацією банків в умовах глобалізації фінансових ринків, ускладнення банківських продуктів, виконання вимог нової Базельської угоди, посилення міжбанківської конкуренції, збільшення банківських ризиків, а також кризових явищ у фінансовому секторі є актуальною [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сьогодні у світовій банківській практиці набуло значного досвіду управління капіталізацією банків. Однак не всі використовувані методи і засоби можуть бути застосовані для управління капіталізацією банків в Україні, оскільки існують певні особливості цього процесу. Окремі питання капіталізації банків розглядають в роботах такі відомі вчені, як: Н. Бицька [2], О. Бутенко [3], Л. Варода [4], О. Гурнак [5], М. Діба [6] та ін.

Метою дослідження є проведення комплексної економічної оцінки капіталізації українських банків.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах для банківської системи України проблема капіталізації банків набуває актуальності, про що свідчать статистичні дані. Так, потужність українського банківського сектору настільки незначна, що його кількісний внесок у кредитування всієї економіки становить у середньому близько 2,1 % ВВП за останні роки [7]. В Естонії цей показник становить 9,6 %, а в Угорщині – 7,2 % [7]. У країнах з розвинутою фінансовою системою, де переважають банки універсального типу, як у Німеччині або Японії, або там, де фінансові інститути диверсифіковані, як у Великобританії або США, банки є головними акціонерами більшості великих підприємств [7].

Протягом останніх років в Україні спостерігали стабільну тенденцію росту балансового статутного й регулятивного капіталу, станом на 01.09.2013 р. 50 банків мали статутний капітал до 200 млн євро, 27 банків – від 200 до 500 млн євро; 12 банків – від 500 до 1 млрд євро; 23 банки – понад 1 млрд грн [8].

Головне завдання аналізу капіталізації банків полягає в забезпеченні погодженості між вимогами до капітальної бази банків і захистом інтересів вкладників у випадку її втрати, за умови, що ці вимоги не стримують розвиток банківської системи країни. Оскільки власний капітал виступає основою діяльності банку, то від того, хто є реальним власником банківського капіталу, залежить подальший розвиток банку. Власники капіталу банку мають значний вплив на економічний розвиток банку, оскільки вони наймають і контролюють менеджмент банку. Власники банківського капіталу з гарною репутацією завжди будуть уникати сумнівних фінансових схем банківської діяльності, тому що це забезпечує їм довіру з боку населення та стабільні доходи. Деталізацію окремих складових власного капіталу українських банків наведено в табл. 1.

Як видно з табл. 1, нерозподілений прибуток станом на 01.04.2013 р. становив -48,87 млрд грн Порівняно з показником на початок 2013 р., розмір непокритого збитку зменшився на 4,08 % (2,08 млрд грн). При цьому величина статутного капіталу станом на 01.04.2013 р. порівняно з розміром на 01.01.2013 р., зменшилася на 0,67 % (1,18 млрд грн).

Табл. 1. Сукупний капітал банківської системи України, млн грн

Балансові показники	01.01. 2012 р.	01.04. 2012 р.	01.07. 2012 р.	01.10. 2012 р.	01.01. 2013 р.	01.04. 2013 р.
Статутний капітал	171865	174374	180490	174289	176239	175056
Резервні й інші фонди банків	25919	25003	25521	32121	32335	32598
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-51552	-50717	-53845	-52976	-50947	-48867
Інший власний капітал	9256	13577	11610	12376	12570	15477
Усього власного капіталу	155487	162236	163776	165810	170196	174264

Далі проведемо аналіз капіталу в розрізі груп банків за класифікацією НБУ (табл. 2).

Табл. 2. Капітал банківської системи в розрізі груп банків, млн грн

Балансові показники	Група 1		Група 2		Група 3		Група 4	
	01.01. 2013 р.	01.04. 2013 р.	01.01. 2013 р.	01.04. 2013 р.	01.01. 2013 р.	01.04. 2013 р.	01.01. 2013 р.	01.04. 2013 р.
Статутний капітал	93832	92790	41865	41865	17284	16934	23259	23468
Резервні та інші фонди банків	23122	23492	3696	3660	1853	1784	3663	3662
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-19234	-18539	-18984	-19336	-8553	-7150	-4177	-3842
Інший власний капітал	6665	8218	4540	4990	882	1722	383	547
Усього власного капіталу	104385	105962	31217	31178	11466	13290	23128	23835

Як видно з табл. 2, розмір власного капіталу по всіх групах банків за I квартал 2013 р. майже не змінився. При цьому лише серед банків 1-ї і 2-ї груп його розмір перевищував розмір статутного капіталу за рахунок зменшення обсягу непокритого збитку. У 2-й та 3-й групах статутний капітал перевищував розмір власного капіталу.

На макрорівні банківський капітал є сукупністю ресурсів, що перебувають у власності та або в розпорядженні всіх банків другого рівня, використовуваних ними для здійснення операцій з розміщення коштів і надання банківських послуг з метою одержання прибутку.

Для проведення аналізу капіталізації банківської системи країни необхідно враховувати як якісні процеси, що лежать в основі капіталізації банку, так і кількісні процеси – у вигляді оцінки зовнішнього її прояву.

Аналіз даних по Україні дає змогу зробити висновок про те, що в її банківському секторі активно відбуваються процеси капіталізації. Так, за період з 2008 р. по 2013 р. кількість зареєстрованих банків зменшалася (від 198 на 01.01.2008 р. до 176 на 01.01.2013 р.). Протягом I кварталу 2013 р. до Державного реєстру банків було включено одну банківську установу: ПАТ "БАНК ЮНІСОН". Однак тоді ж Національний банк України позбавив ліцензії ПАТ "ЕРДЕ БАНК" і ПАТ "БАНК ТАВРІКА". Внаслідок станом на 01.04.2013 р. ліцензію НБУ на здійснення банківської діяльності мали 175 банків, усі з яких є публічними акціонерними товариствами.

У регіональному аспекті кількість банків, які надають звітність у НБУ, у м. Києві становить 114 установ (65,1 % від загальної кількості). Серед інших регіонів лідерами були Дніпропетровська обл. (14 банків), Донецька обл. (10 банків), а

також Одеська (8 банків) і Харківська (6 банків) області. Кількість учасників Фонду гарантування внесків юридичних осіб станом на кінець I кварталу 2013 р. становило 173 організації. Кількість банків, які перебувають на стадії ліквідації, зменшилася на один банк. Так, на останню звітну дату в стані ліквідації перебувало 22 банківські установи, зокрема й ті, у яких відкликано ліцензії [8].

Варто відзначити, що значення показника адекватності регулятивного капіталу на рівні близько 21 %, котре спостерігалось в Україні на початку 2011 р., відображало певну стагнацію та невпевненість банкірів у подальшому розвитку своєї діяльності. А ось його зниження на початку 2013 р. до 18 % варто розглядати насамперед позитивно, оскільки це засвідчує те, що банки почали використовувати свій капітал більш ефективно. Станом на 01.08.2013 р. питома вага іноземного капіталу в банківській системі країни вже становила 26,8 % (це 53 банки, з них 17 зі 100-відсотковим іноземним капіталом – табл. 3).

Табл. 3. Показники розвитку банківських установ з іноземним капіталом (складено автором за даними [9])

Показники	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	01.08. 2013 р.	Темпи приросту, %
Кількість зареєстрованих банків, од.	181	186	93	198	198	197	194	198	176	179	98,9
Кількість діючих банків, од.	160	165	170	175	184	182	176	176	176	177	110,63
Кількість банків з іноземним капіталом, од.	19	23	35	47	53	51	55	53	53	51	268,4
Частка банків з іноземним капіталом у загальній кількості банків, %	10,50	12,37	18,13	30,00	26,8	25,9	28,4	26,8	30,1	28,5	271,4
Кількість банків з і 100-відсотковим іноземним капіталом, од.	7	9	13	17	17	18	20	22	22	21	300
Частка банків з і 100-відсотковим іноземним капіталом у загальній кількості банків, %	3,87	4,84	6,74	8,59	8,59	9,14	10,3	11,1	12,5	11,7	302,3

Як свідчать дані табл. 3, у період з 2005 по 2013 рр. спостерігали істотну зацікавленість іноземних власників в українській банківській системі. При цьому спочатку іноземні інвестори намагалися переважно створювати банки в Україні, потім у більшості випадків практикували покупку акцій, часток або банків загалом. Внаслідок спостерігали збільшення капіталу та розширення діяльності придбаних банківських установ. Усе це свідчило про збільшення довіри до наших банків, що, в підсумку, позитивно вплинуло на розвиток економіки країни. Однак присутність філій іноземних банків на вітчизняному ринку мало як позитивні, так і негативні наслідки. Їхню економічну оцінку наведено в табл. 4 [10].

Протягом 2013 р. банки з іноземним капіталом згортають діяльність на роздрібному ринку й переорієнтовуються на корпоративний сегмент. А деякі банківські установи, через відсутність найближчим часом умов для поліпшення ділового клімату, продовжують процес виходу з українського банківського ринку. В аналізований період відзначався зріст не лише абсолютних розмірів активів і банківсь-

кого капіталу, але і їх розмірів у розрахунку на один банк (табл. 5). Причому в останні сім років у розрахунку на один банк темпи зростання активів постійно перевищували темпи зростання власного капіталу. За весь аналізований період активи в розрахунку на один банк зросли на 558,3 %, тоді як власний капітал – на 707,1 %.

Табл. 4. Позитивні й негативні наслідки присутності філій іноземних банків на українському ринку

№ з/п	Позитивні наслідки	Негативні наслідки
1	Швидке впровадження передових методів банківської діяльності	Ймовірність зосередження іноземних банків лише на спекулятивній діяльності
2	Збільшення обсягів кредитних ресурсів	Здатність іноземних банків пропонувати дешеві кредитні ресурси буде тиснути на нестабільну вітчизняну банківську систему
3	Збільшення капіталізації банківської системи	Підвищення чутливості банківської системи країни до світових фінансових криз
4	Розширення асортиментів банківських послуг і зниження їх цін	Актуальність проблеми управління фінансовими потоками
5	Впровадження міжнародного досвіду реорганізації й реконструкції банків	Ускладнення банківського нагляду за операціями філій іноземних банків
6	Підвищення рівня кваліфікації працівників банківського сектору	Ймовірність збільшення спекулятивних операцій з відмивання "брудних" грошей
7	Посилення конкуренції на ринку банківських послуг	–
8	Залучення в економіку іноземних інвестиційних ресурсів	–
9	Оздоровлення фінансового сектору країни й підтримка платіжного балансу	–

Табл. 5. Динаміка активів і власного капіталу в розрахунку на один банк за банківською системою України в 2006-2013 рр. (розраховано автором за даними [9])

Показники	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	01.08. 2013 р.
1. Активи в розрахунку на один банк, млрд грн	1,20	1,88	3,1	4,9	4,7	4,9	5,3	6,4	6,7
% до попереднього року	153,8	156,7	164,9	158,1	95,9	104,3	108,2	120,8	104,7
% до 2006 р.	100	156,7	258,3	408,3	391,7	408,3	441,7	768	558,3
2. Власний капітал у розрахунку на один банк, млрд грн	0,14	0,22	0,35	0,6	0,58	0,71	0,79	0,96	0,99
% до попереднього року	-	157,1	159,1	171,4	96,7	122,4	111,3	121,5	103,1
% до 2006 р.	100	157,1	250	428,6	414,3	507,1	564,3	685,7	707,1

З початку 2013 р. сукупний обсяг активів українських банків збільшився на 1,6 % (18,26 млрд грн) і перевищував позначку в 1,1 трлн грн, досягнувши 1145,5 млрд грн станом на 01.04.2013 р. Порівняно з розміром активів на 01.04.2012 р., він збільшився на 6,2 % (67,4 млрд грн). Збільшення активів протягом перших трьох місяців 2013 р. відбулося передусім за рахунок збільшення обсягу кредитного портфеля та портфеля цінних паперів для продажу.

Вважаємо, що рівень капіталізації банків повинен забезпечуватися як з позицій макроекономічного, так і мікроекономічного підходів. Рівень капіталізації з

позицій макроекономічного підходу оцінюють за середнім розміром їх власного капіталу. Це дуже важливо:

- для визначення внеску банківської системи в розвиток реального сектору економіки країни;
- для оцінки кредитного рейтингу країни для отримання кредитів від міжнародних валютно-кредитних організацій;
- для визначення привабливості національної банківської системи для іноземних інвесторів;
- для визначення рівня конкурентоспроможності вітчизняної банківської системи на міжнародному ринку;
- для впливу на пріоритети та ефективність грошово-кредитної політики держави.

Мікроекономічний підхід передбачає оцінку рівня капіталізації окремого банку, оскільки від цього залежать:

- повнота реалізації функцій його власного капіталу;
- масштаби діяльності банку на ринку банківських послуг;
- адекватність кредитної діяльності банку процесам концентрації капіталу в реальному секторі економіки;
- визначення розміру ризиків, які банк може прийняти на себе без загрози втрати платоспроможності та ліквідності;
- конкурентна позиція банку на ринку банківських послуг.

Поряд із цим, варто відзначити, що надлишкова капіталізація банку погано відображається на результатах його роботи: випуск додаткових акцій призводить до загального дорожчання фінансування банку. До того ж, оптимальна структура капіталу може бути порушена, що призведе до зниження ринкової вартості акцій банку.

Розмір кредитного портфеля без відрахування сформованих резервів за I квартал 2013 р. збільшився на 0,4 %, тобто на 3,18 млрд грн (табл. 6). Частка довгострокових кредитів у кредитному портфелі банків зменшилася протягом перших трьох місяців 2013 р. на 0,9 в.п (від 48,4 % до 47,5 %), тоді як станом на 01.01.2009 р. вона становила 64,1 %. Вважаємо, що довгострокові кредити виступають головним драйвером розвитку вітчизняної економіки.

Табл. 6. Динаміка активів банків України за 2007-2013 рр.
(розраховано автором за даними [9])

Показники / Роки	2007	2008	2009	2012	2011	2012	2013	01.08.2013
Активи банків, млрд грн	340,2	599,4	926,1	880,3	942,1	1054,3	1127,2	1206,0
Кредити надані, млрд грн	269,3	485,4	792,2	747,3	755,0	825,3	815,3	844,2
Довгострокові кредити, млрд грн	157,2	292,0	507,7	441,8	420,1	426,4	394,2	394,9
Відношення довгострокових кредитів до кредитів наданих, %	58,4	60,2	64,1	59,1	55,6	51,7	48,4	46,8

Деталізацію й динаміку зміни окремих агрегованих балансових показників наведено в табл. 7.

Як видно з табл. 7, у 2013 р. продовжилася збільшення окремих складових кредитно-інвестиційного портфеля. Зокрема, за результатами перших трьох місяців поточного року, обсяги торговельних цінних паперів у портфелях банків для продажу зросли на 0,25 % (0,44 млрд грн) і на 33,61 % (24,5 млрд грн) відповідно. Кредити та заборгованість клієнтів зросли на 1,93 % або на 13,37 млрд грн. Залишки інших фінансових активів збільшилися за I квартал на 4,46 % (2,9 млрд грн). Обсяги коштів та їх еквівалентів, а також основних засобів і нематеріальних акти-

вів протягом 2013 р. зменшилися на 12,24 % (-21,4 млрд грн) та на 1,51 % (-602,38 млн грн) відповідно. Обсяг коштів в інших банках зріс за результатами трьох місяців 2013 р. на 0,79 % (210,29 млн грн).

Табл. 7. Сукупні активи банківської системи України, млн грн
(розраховано автором за даними [11])

Балансові показники	01.01.2012 р.	01.04.2012 р.	01.07.2012 р.	01.10.2012 р.	01.01.2013 р.	01.04.2013 р.
Кошти та їх еквіваленти	141608	135671	139511	143870	172266	150875
Торговельні цінні папери	11688	14945	20990	17911	17463	17507
Кошти в інших банках	52134	53739	50987	37306	26682	26892
Кредити й заборгованість клієнтів	666101	670017	676956	686336	694381	707754
Цінні папери в портфелі банків на продаж	63990	69167	74038	78422	72898	97397
Основні засоби та нематеріальні активи	39402	38488	39351	39688	39798	39196
Інші фінансові активи	40841	63953	63190	74512	64931	67828
Інші активи	38509	36493	39372	39402	38760	42406
Всього активів	1054272	1082473	1104395	1117446	1127179	1149856

Далі проаналізуємо якість активів банків у розрізі груп і по банківській системі загалом (табл. 8).

Табл. 8. Коефіцієнт використання потужностей українських банків
(розраховано автором за даними [11])

Групи \ Роки	01.01.2012	01.04.2012	01.07.2012	01.10.2012	01.01.2013	01.04.2013
Група 1	0,66	0,65	0,63	0,63	0,62	0,62
Група 2	0,61	0,58	0,59	0,58	0,63	0,65
Група 3	0,57	0,56	0,55	0,56	0,55	0,56
Група 4	0,55	0,55	0,55	0,57	0,61	0,61
Загалом по системі	0,63	0,62	0,61	0,61	0,62	0,62

Відзначимо, що коефіцієнт використання потужностей – відношення чистих кредитних вкладень до розміру сукупних активів. Цей показник відображає наскільки банк використовує наявні в його розпорядженні фінансові ресурси для операцій кредитування. Рекомендованим значенням показника є діапазон від 0,65 до 0,70.

Як видно з табл. 8, протягом перших трьох місяців 2013 р. відбулося збільшення цього показника в 2-й та 3-й групах банків на 2 в.п. і на 1 в.п від 0,63 до 0,65 і від 0,55 до 0,56 відповідно. Загалом по банківській системі, як для банків 1-ї, так і для банків 4-ї груп (0,62 і 0,61 відповідно), коефіцієнт використання потужностей залишився на стійкому рівні та становив 0,62. За рахунок істотної частки активів банків 1-ї групи в загальному обсязі активів банківської системи, середнє значення коефіцієнта використання потужностей підтримується на рівні, близькому до необхідного.

Велике значення для капіталізації банківської системи має питома вага дохідних активів у сукупних активах банків. Цей показник характеризує якість активів, обумовлену їхньою структурою: чим вище значення цього показника, тим ви-

ща ефективність використання ресурсів і ділова ефективність. Рекомендованим значенням показника є 0,75-0,85. Динаміку показника для банківської системи України протягом аналізованого періоду відображено в табл. 9.

Табл. 9. Динаміка питомої ваги дохідних активів у сукупних активах (розраховано автором за даними [11])

Роки \ Групи	01.01.2012	01.04.2012	01.07.2012	01.10.2012	01.01.2013	01.04.2013
Група 1	0,79	0,79	0,78	0,78	0,74	0,78
Група 2	0,75	0,72	0,73	0,70	0,75	0,77
Група 3	0,74	0,73	0,72	0,69	0,73	0,71
Група 4	0,75	0,74	0,74	0,73	0,73	0,73
Загалом по системі	0,78	0,77	0,77	0,75	0,74	0,77

Як видно з табл. 9, питома вага активів у сукупних активах банків загалом по системі з початку 2013 р. зросла на 3 в.п. і станом на 01.04.2013 р. становила 0,77. Найбільше збільшення показник одержав серед банків 1-ї групи – на 4 в.п. (від 0,74 до 0,78). Серед банків інших груп зростання було незначним.

Коефіцієнт забезпечення резервами кредитних вкладень характеризує якість кредитного портфеля банку, а також необхідний середній розмір резервів на кожну одиницю наданих кредитів. Позитивною динамікою вважаємо зниження цього показника (табл. 10).

Табл. 10. Динаміка коефіцієнта забезпечення резервами кредитних вкладень, % (розраховано автором за даними [11])

Роки \ Групи	01.01.2012	01.04.2012	01.07.2012	01.10.2012	01.01.2013	01.04.2013
Група 1	18,9	18,7	18,0	17,8	17,6	17,3
Група 2	21,0	19,6	19,5	19,3	15,3	14,9
Група 3	10,1	10,3	10,0	9,5	10,9	9,7
Група 4	12,8	11,5	11,1	10,6	10,1	9,6
Загалом по системі	18,2	17,7	17,0	16,8	16,0	15,6

Як видно з табл. 10, значення цього коефіцієнта знизилася лише на 0,4 в.п. і становило 15,6 % станом на 01.04.2013 р., що свідчить про низьку якість кредитного портфеля банківської системи України. Тенденцію до зменшення цього показника спостерігали в період з 01.01.2012 по 01.04.2013 рр., що є результатом позбавлення кредитних портфелів банків від проблемної заборгованості. Зниження значень показника спостерігали серед банків усіх груп, причому найбільше коефіцієнт скоротився для 3-ї групи банків (від 10,9 % до 9,7 %). Серед банків 1-ї групи він знизився протягом перших трьох місяців 2013 р. на 0,3 в.п. (до 17,3 %), серед банків 2-ї групи – на 0,4 в.п. (до 14,9 %), серед банків 4-ї групи – на 0,5 в.п. (до 9,6 %). Таким чином, найбільш якісним є кредитний портфель банків 4-ї групи, найменш якісним – портфель банків 1-ї групи.

Наступний показник – частка основних засобів в активах банку. Він характеризує захищеність банківських операцій вкладеннями в нерухомість та інші оборотні активи. При цьому в банківській системі України простежують законо-

мірність – під час збільшення масштабів діяльності банків питома вага вкладень в основні засоби зменшується (табл. 11).

Табл. 11. Динаміка частки основних засобів у структурі активів банків, % (розраховано автором за даними [11])

Роки \ Групи	01.01.2012	01.04.2012	01.07.2012	01.10.2012	01.01.2013	01.04.2013
Група 1	3,5	3,4	3,3	3,3	3,4	3,3
Група 2	3,6	3,4	3,9	3,7	3,6	3,6
Група 3	3,9	3,8	3,8	3,7	3,4	3,3
Група 4	5,2	4,7	4,6	4,5	4,5	4,4
Загалом по системі	3,7	3,6	3,6	3,6	3,5	3,4

Як видно з табл. 11, протягом I кварталу 2013 р. розмір частки основних засобів банків зменшився серед банків усіх груп, крім 2-ї. При цьому зниження було незначним і становило для банків 1-ї, 3-ї і 4-ї груп 0,1 в.п.

Висновки. Отже, значимо прибутковість банківської системи України загалом. Однак показники капіталізації мали незначну тенденцію до зниження в 2013 р. внаслідок активного розміщення залучених коштів клієнтів. Тому на сучасному етапі розвитку фінансової системи набувають важливого значення питання розробки і реалізації макропруденційної політики, що покликана сприяти забезпеченню сталості банківської системи та фінансового сектору загалом.

З урахуванням цього, Базельський комітет з питань банківського нагляду та центральні банки багатьох країн значну увагу приділяють проблемі забезпечення адекватності капіталу банку, оскільки саме цей показник визначає рівень довіри до окремої банківської установи та банківської системи загалом.

Література

- Егоров П.В., Волкова В.В. Механізми управління капіталізацією банків в Україні : монографія. – Донецьк : Изд.-полиграф. підприємство "ПРОМІНЬ", 2011. – 172 с.
- Бицька Н. Банківський капітал в економіці України / Н. Бицька // Вісник Національного банку України : журнал. – 2006. – № 1. – С. 48.
- Бутенко О. Роль іноземних банків у формуванні інноваційних національних банківських систем / О. Бутенко // Банківська справа : наук.-практ. журнал. – 2008. – № 1. – С. 83-89.
- Варода Л. Консолідація банківських установ як ефективний спосіб нарощення власного капіталу банків / Л. Варода // Банківська справа : наук.-практ. журнал. – 2007. – № 6. – С. 26-36.
- Гурнак О.В. Визначення оптимальної капіталізації комерційного банку / О.В. Гурнак, Л.Л. Катранжи // Економічний вісник Донбасу. – 2008. – № 1. – С. 125-129.
- Діба М.І. Капіталізація банківської системи як чинник підвищення надійності економіки України / М.І. Діба, Є.С. Осадчий // Фінанси України : журнал. – 2008. – № 6. – С. 77-88.
- Бутенко О. Становлення банківської системи в Україні. Проблеми капіталізації О. Бутенко // Банківська справа : наук.-практ. журнал. – 2005. – № 6. – С. 20.
- Офіційний рейтинг банків України. [Електронний ресурс]. – Доступний с http://www.banker.ua/officialrating/capital charter_capital/09/2013/2/.
- Основні показники діяльності банків на 1 серпня 2013 р. // Вісник Національного банку України : журнал. – 2013. – № 8. – С. 45.
- Волкова В.В. Основные направления управления капитализацией украинских банков на современном этапе: Финансы, учет, банки: сб. научн. трудов / В.В. Волкова; под общ. Ред. П.В. Егорова. – Донецьк : Изд-во ДонНУ, Каштан, 2007. – Вип. 13. – 196 с.
- Рейтингове агентство Рюрик. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://rurik.com.ua/documents/research/BS_KV_2013.pdf.

Волкова В.В. Экономическая оценка капитализации банков Украины

Определена низкая мощность украинского банковского сектора. Проведен анализ капитала банковской системы в разрезе групп банков. Приведены позитивные и негативные последствия присутствия иностранных банков на украинском рынке. Определен уровень капитализации банков исходя из позиций макро- и микроэкономического подходов. Проанализирована динамика и качество активов банков Украины.

Ключевые слова: собственный капитал, капитализация банковской системы, иностранный капитал, активы банка, уровень капитализации банков.

Volkova V.V. Economic assessment of capitalization of banks of Ukraine

Low power of the Ukrainian banking sector is determined. The analysis of the capital of a banking system in a section of groups of banks is carried out. Positive and negative consequences of presence of foreign banks are given in the Ukrainian market. Level of capitalization of banks proceeding from positions macro- and microeconomic approaches is defined. Dynamics and quality of assets of banks of Ukraine is analysed.

Keywords: own capital, capitalization of a banking system, foreign capital, bank assets, level of capitalization of banks.

УДК 658.589

*Доц. І.М. Дашко, канд. екон. наук; аспір. О.Б. Мусійовська;
магістрант К.І. Петрушка – НУ "Львівська політехніка"*

**МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ СПРИЙНЯТЛИВІСТЮ
МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Обґрунтовано необхідність оптимізації рівня інноваційної сприйнятливості машинобудівних підприємств. Побудовано ланцюжки компетенцій підприємства у сфері управління інноваційною діяльністю, які відповідають його пасивній та активній інноваційній сприйнятливості. Встановлено ієрархію цілей та завдань управління інноваційною сприйнятливістю суб'єкта господарювання. Запропоновано механізм управління інноваційною сприйнятливістю підприємства. Встановлено послідовність процесу управління інноваційною сприйнятливістю підприємства.

Ключові слова: машинобудівне підприємство, інновація, інноваційна сприйнятливість, компетенція, управління, механізм, послідовність.

Постановка проблеми дослідження. Забезпечення стійкого економічного зростання вітчизняної економіки можливе лише на засадах впровадження інвестиційно-інноваційної моделі її розвитку, реалізація якої має на меті істотне підвищення рівня інноваційної активності суб'єктів господарювання. На теперішній час цей рівень у більшості галузей економіки та промисловості України, зокрема у машинобудуванні, залишається низьким, незважаючи на те, що існує об'єктивна потреба у здійсненні широкомасштабної програми залучення у господарську діяльність вітчизняних підприємств різноманітних видів продуктивних та технологічних нововведень.

Таким чином, більшість підприємств України, зокрема тих, що належать до машинобудівної галузі, характеризуються низьким ступенем їх сприйнятливості до інновацій. Це, передусім, відображається у недостатніх можливостях суб'єктів господарювання щодо: оперативного акумулювання інформації про параметри їх зовнішнього інноваційного середовища (зокрема про сподіваний попит на інноваційну продукцію та сучасний рівень розвитку науки і техніки у даній та суміжній галузях економіки), здійснення оцінювання та оброблення цієї інформації з метою визначення напрямів інноваційної політики та попереднього оцінювання доціль-

ності реалізації інноваційних проектів, а також матеріалізації цих напрямів шляхом залучення та (або) створення нововведень для забезпечення отримання належних фінансових результатів.

За таких умов постає проблема формування теоретико-методологічних засад покращення рівня інноваційної сприйнятливості вітчизняних машинобудівних підприємств за допомогою створення та реалізації дієвого механізму управління нею.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На теперішній час у низці літературних джерел, зокрема у працях [1-10], їх автори виокремлюють різноманітні підходи до покращення інноваційної сприйнятливості суб'єктів господарювання. Так, М. Сирлибаєв у роботі [9, с. 179] на підставі проведеного дослідження елементів інноваційної сприйнятливості підприємства виокремлює, зокрема, такі основні умови, що сприяють її постійному вдосконаленню: здатність забезпечити внутрішню гнучкість виробничої системи за рахунок технологічного оснащення виробництва, а також за рахунок формування адекватної системи цілей персоналу; здатність забезпечити рівень конкурентоспроможності товарів і послуг в обсягах, що відповідають потенційному попиту на них у відповідних сегментах ринку з урахуванням конкурентного статусу організації та запланованої частки розширення ринку; здатність забезпечити високу ефективність функціонування організації за рахунок найбільш раціонального використання її інвестиційних можливостей; здатність забезпечити ефективну розробку та реалізацію стратегічної програми технічного і соціального розвитку організації; здатність здійснювати зміни запланованих рішень, адекватних змінам цілей організації.

Розглядаючи напрями забезпечення інноваційної сприйнятливості економічних систем, Л.В. Синиця у [8] виокремлює такі основні заходи, спрямовані на таке забезпечення: законодавча підтримка і створення типових елементів механізму регулювання інноваційної діяльності; інформування громадськості через пропаганду, наукові конференції; вдосконалення людського чинника, в якому, на думку автора, закладено головний потенціал і, одночасно, головна небезпека під час формування інноваційної сприйнятливості.

Досліджуючи закономірності управління розвитком інноваційної сприйнятливості організації в умовах ринку, М.М. Глазов та І.П. Фірова у роботі [4, с. 155] зазначають, що основним фактором ефективності такого розвитку є скорочення тривалості інноваційного процесу в рамках циклу: фундаментальні дослідження – НДДКР – впровадження нововведень – використання інновацій.

У роботі [6] її автор виокремлює чотири основні напрями підвищення рівня інноваційної сприйнятливості підприємств, а саме: здійснення досліджень і розробок, спільних з іншими підприємствами галузі, а також підприємствами та організаціями суміжних галузей; цілеспрямоване систематичне підвищення рівня кваліфікації управлінського персоналу підприємства; посилення контактів підприємства з організаціями системи науково-технічної та інноваційної інфраструктури; підвищення рівня ліквідності поточних активів підприємства.

Близнюк Т.П., розглядаючи проблеми формування інноваційного потенціалу вітчизняних підприємств, пропонує у [1, с. 25] послідовність етапів розвитку інноваційної сприйнятливості підприємства, що охоплюють: оцінювання підготовленості підприємства до інновацій (при цьому на даному етапі основними функціями менеджменту, на думку автора, є встановлення цілей, прогнозування та пла-